

‘Je bent nooit klaar met de segregatie in een stad.’

Een gesprek over stedelijke armoede met Maarten van Ham

STIJN OOSTERLYNCK [HOOFDDOCENT URBAN SOCIOLOGY, UANTWERPEN]

Maarten van Ham is hoogleraar Stedelijke Vernieuwing en Wonen aan de TU Delft in Nederland. Hij maakte internationaal naam met onderzoek over stedelijke vernieuwing, veranderende buurten en de impact die buurten hebben op de levenskansen van hun bewoners. De geknipte persoon dus voor een diepgravend gesprek over de relatie tussen armoede, huisvesting, ruimtelijke segregatie en sociale mobiliteit.

Maarten van Ham is economisch geograaf en houdt kantoor in de naar Vlaamse universiteitsnormen bijzonder flitsend ingerichte Faculteit Bouwkunde van de TU Delft. Armoede, ongelijke levenskansen, uitsluiting op de woningmarkt – het zijn thema's waar vele architecten, stedenbouwkundigen en ruimtelijk planners in hun professionele praktijk nog altijd niet goed raad mee weten. De cijfers, modellen en theorieën waar sociale wetenschappers mee goochelen laten zich immers niet makkelijk vertalen in het ruimtelijk denken en instrumentarium dat planners en stedenbouwkundigen hanteren. Van Ham is bijzonder goed geplaatst om die oefening te maken.

Over armoede is de voorbije jaren veel gezegd en geschreven. Maar het gaat dan voornamelijk over het aantal mensen dat in armoede leeft en over het type mensen dat een armoederisico loopt, zoals alleenstaande ouders en kortgeschoolden. Waarom is het belangrijk ook ruimtelijk na te denken over armoede en ongelijkheid?

Ik geef veel lezingen over dit thema. Vaak begin ik dan met de vraag wat een achterstandswijk is. Het zijn wijken die het minder goed doen dan andere en waar heel wat sociale problemen samenkomen: werkloosheid, lage inkomens, korte scholing, grote aantallen nieuwkomers, tienerzwangerschappen, alcoholisme, criminaliteit, vuil op straat... Mijn volgende vraag is dan: waarom zijn die achterstandswijken er? Het antwoord is simpel: omdat er armoede is. Was er geen armoede en bestonden er geen huishoudens met lage inkomens, dan waren er ook geen achterstandswijken. Achterstandswijken zijn niets meer dan de ruimtelijke concentratie van de armoedeproblematiek die in een samenleving bestaat. Wanneer je het over concentratie hebt, kom je bij de woningmarkt en planologie uit. Daar wordt de proble-

matiek ruimtelijk. Mochten in de stad alle sociaal-economische groepen gemengd zijn, dan waren er ook geen achterstandswijken. Achterstandswijken bestaan dus niet alleen omdat er armoede is, maar ook omdat de woningen voor lage inkomens in de ruimte geconcentreerd zijn.

Hoe zit dat internationaal? Geldt dat in alle Europese landen in dezelfde mate?

Het is bijzonder leerrijk om ongelijkheid, armoede en de dynamiek in stadswijken internationaal te gaan vergelijken. Met een internationaal team van een tiental onderzoekers ben ik daar de voorbije jaren intensief mee bezig geweest in het kader van het Europese onderzoeksproject DEPRIVEDHOODS (<http://www.deprivedhoods.eu>). Armoede is vooreerst een relatief gegeven. Het inkomen waarmee je in het ene land arm bent, maakt je niet noodzakelijk arm in een ander land. Maar ook de ruimtelijke concentratie van armoede blijkt sterk te verschillen van land tot land en van stad tot stad.

In sommige steden is armoede heel geconcentreerd, zoals bijvoorbeeld in Stockholm, terwijl ze in andere steden, zoals in Oslo, erg weinig geconcentreerd is. Die verschillen hebben te maken met beleidskeuzes die in de jaren 1960 en 1970 gemaakt zijn, in het bijzonder de grootschalige publieke woningbouwprogramma's. In Zweden was er het *'Miljonprogrammet'*, een van de grootste woningbouwprogramma's ter wereld. De toenmalige Zweedse sociaaldemocratische regering wou op tien jaar tijd een miljoen nieuwe woningen bouwen om iedere Zweed tegen een betaalbare prijs toegang te geven tot degelijke huisvesting.

ARMOEDE IS EEN RELATIEF GEGEVEN.